

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za sociologiju
Kolegij: Teorije svakodnevice
Profesor: dr. sc. Hajrudin Hromadžić
Studentica: Tea Vidović

VOLONTERSTVO U HRVATSKOM DRUŠTVU: percepcija i budućnost volontiranja

SAŽETAK:

Rad se bavi fenomenom volontiranja u okvirima društvenog života navodeći zašto je volontiranje uopće vrijedno spomena u okvirima znanosti te kakva je njegova veza sa svakodnevnim životom. Prikazana je kratka povijest volonterstva u svijetu, Europi i Hrvatskoj, kroz razne dokumente i događaje koji su bili ključni za razvoj samog fenomena. Problematizirana je percepcija volonterskog rada u hrvatskom društvu te je umjesto zaključka dano viđenje budućnosti volontiranja u Hrvatskoj.

KLJUČNE RIJEČI:

Volontiranje, volonter, volonterstvo, civilno društvo, Volonterski centar Zagreb, Zakon o volonterstvu, oblici volonterskog rada.

1. UVOD: zašto pisati o volonterstvu?

Prije nego li krenem detaljno u objašnjavanje samog fenomena volontiranja i njegove povezanosti sa svakidašnjicom, navela bih četiri razloga koja smatram bitnima i presudnima za bavljenje volonterstvom u jednoj sferi društvene znanosti. Četiri razloga ili odgovora na pitanje zašto u znanost uplitati volonterstvo, odnosno zašto uopće percipirati volontiranje kao dio svakodnevnog života, kako hrvatskog tako i svih ostalih društava.

Da se ne bih u uvodu osvrnula na sam fenomen bez razjašnjavanja što on uopće predstavlja, ugrubo ću ga definirati (ugrubo iz razloga što ću se kasnije posvetiti detaljnom objašnjenju).

Dakle, volonterski rad je rad/aktivnost koju pojedinac obavlja, bez ikakve materijalne naknade, pomažući na taj način drugima. Neki pojedinci se već ovdje zapitkuju kako je uopće moguće da netko ima želju ili volju obavljati rad koji mu neće biti plaćen. Upravo taj pred sud je prvi razlog zašto pisati o volonterstvu, a po mom sudu i najbitniji – da bismo razbili predrasude koje ljudi stvaraju. Predrasude pak povlače drugi razlog – a to je nedovoljna informiranost i nepoznavanje pojma volontiranja u društvu. Sama nedovoljna informiranost ukazuje na činjenicu kako u hrvatskom društvu postoji jako malo literature vezane uz fenomen volontiranja. Od raznih brošura i priručnika (koji su zasad jedini oblik pružanja informacija našem društvu), jedina hrvatska knjiga koja obuhvaća fenomen generalno jest knjiga Hrvojkje Begović „O volontiranju i volonterima/kama“ (2006.). Što je pak treći razlog – nedostatak literature i slaba zastupljenost fenomena u epistemološkim okvirima; fenomena koji je na kraju krajeva odigrao veliku ulogu u razvoju civilnog društva (o tome nešto kasnije). Četvrti razlog kojih bih navela jest unutrašnja motivacija svakog pojedinca, koji se barem jednom okusio u volontiranju, da podijeli proživljeno iskustvo s ostalima i potakne ih da razmišljaju „volonterski“, te da na kraju krajeva vrati volontiranju ono što je ono dalo njemu kao pojedincu.

Dakle svi ovi razlozi su u uzročno-posljedičnoj vezi jer povlače jedni druge. Ono što je također bitno naglasiti u uvodu jest činjenica da je u Hrvatskoj „Zakon o volonterstvu“ izglasan tek prije dvije godine, tako da nije ni čudno što postoji toliko malo znanja o volontiranju. No vrijeme će kao i uvijek vjerojatno učiniti svoje i doprinijeti razvoju ovog oblika aktivnosti. Ovaj tekst je upravo to - pokušaj stvaranja jednog trenutka unutar tog vremena. Nastojat ću razmotriti sve povijesne činjenice, obuhvatiti sve događaje i stvoriti još jedan tekst o ovom relativno novom fenomenu našeg društva. Za stvaranje ovog rada koristila sam se različitim metodama: od proučavanja brošura i priručnika, istraživanja raznih Internet stranica, razgovora s zaposlenicima „Volonterskog centra Zagreb“, izrada dnevnika

svakodnevnice (proučavanje fenomena volontiranja u periodu od pet tjedana, 03.12. 2008 – 05.12. 2008.) te prikupljanja iskustava volontera.

2. SVAKODNEVNI ŽIVOT I VOLONTIRANJE

U povezivanju ova dva pojma najbolje je krenuti od definicije oba kako bismo bolje shvatili bit njihove međusobne povezanosti.

Svakodnevni život je vrlo jednostavan fenomen. Nešto što svatko od nas može definirati na svoj način, nešto što svi mi imamo i posjedujemo te na kraju krajeva nešto što nas međusobno povezuje. Stoga ne postoji jedinstvena definicija svakodnevnog života i svakodnevnice, već je tih definicija toliko koliko i ljudi na ovom svijetu. Zato se ni ja neću ograničavati striktno na jedno određenje svakodnevnice već bih se radije osvrnula na karakteristike koje odlikuju svakodnevni život i razmišljanja pojedinih teoretičara o istome.

Svakodnevnica je običaj, rutina, ritual, životni uvjet, odnos, zajednički jezik, svijest, vrijeme, ovdje i sada. „Svakodnevni život je kolijevka svih naših iskustava“¹. Alfred Schutz koncept svakodnevnog svijeta života objašnjava kao svijet koji čovjek uzima zdravo za gotovo.

Simmel pak svakodnevnicu definira kroz dva koncepta:

- a) koncept nedogađajnosti – na svakodnevni život gleda kao na dug niz nedogađajnosti;
- b) koncept društvenih ćelija – životni proces odvija se kroz ćelije i interakcijom između tih ćelija.

Berger i Luckmann svakodnevni život zamišljaju kao koherentan svijet ispunjen subjektivnim značenjem. Oni zbilju svakodnevnog života smatraju vrhovnom zbiljom, prirodnim stavom jer je u tom trenutku svijest u stanju najveće napetosti, najpunije pozornosti i potpune budnosti. Zbilja o kojoj oni govore jest organizirana oko onoga „ovdje“ (mojeg tijela) i onoga „sada“ (moje sadašnjice), no također smatraju da ona obuhvaća pojave koje nisu prisutne ovdje i sada jer zona svakodnevnog života obuhvaća trostruk raspon: što činim/ što sam učinio/ što planiram učiniti².

„Volontiranje je, prije svega, način i stil života, usko vezan uz čovjekov sustav vrijednosti.“³

Sam izraz je izvedenica dviju latinskih riječi:

- a) *volo, velle, volui* = htjeti, željeti;

¹ Hromadžić, H., - predavanja s kolegija „Teorije svakodnevice“ (akademska godina 2008/2009, zimski semestar).

² Informacije o teoretičarima na koje se referiram su zapravo moje zabilješke s predavanja i seminara na kolegiju „Teorije svakodnevice“ (akademska godina 2008/2009, zimski semestar).

³ Begović, H., *O volontiranju i volonterima/kama*, Volonterski centar Zagreb, Zagreb, 2006, str. 7.

b) *voluntas, atis, f.* = volja, želja, namjera, slobodna volja.

„Volontiranje je neprofitna i neplaćena aktivnost kojom pojedinci/ke doprinose dobrobiti zajednice ili cijelog društva, a koja se javlja u raznim oblicima te uključuje lokalne i općenarodne volonterske pothvate.“⁴ Zakon o volonterstvu Republike Hrvatske definira ga kao „...dobrovoljno ulaganje osobnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili za opću dobrobit, a obavljaju ih osobe na način predviđen ovim Zakonom, bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade ili potraživanja druge imovinske koristi za obavljeno volontiranje, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.“⁵ No osim toga volonterima je omogućeno da „... rade za zajednicu istovremeno razvijajući svoje vještine i učeći nove, primjenljive u tržišnom sustavu. Dakle, kroz dobrovoljni rad imamo priliku naučiti nešto novo što će nam pomoći do dobijemo, možda jednom i bolji posao.“⁶

Dakle, volontiranje jest dio svakodnevnog života. Na prvi pogled se to možda ne čini točnom činjenicom, no to naravno ovisi o tome kako percipiramo samo volontiranje. A to je upravo ono što sam zamijetila proučavajući sam fenomen tokom pet tjedana. Moje prvo opažanje bilo je sljedeće: „U prvom tjednu promatranja sam zapravo i sama shvatila da je volontiranje čovjekova dobra volja. Pošto se krećem u studentskim krugovima, stalno sam izložena raznim studentskim aktivnostima koje su vezane uz studentske klubove. Zanimljivo mi je bilo to da me jedan kolega uvjeravao kako ne mogu promatrati 'volontiranje' kao fenomen svakodnevnice jer to nije svakodnevna pojava. A na kraju je ispalo da je on savršen primjer jednog studentskog aktivista koji svakodnevno više vremena posvećuje organiziranju prosvjeda, simpozija, tribina, predavanja itd.; nego svojim studentskim obavezama.“⁷ I to je problem - da jedan volonter samog sebe ne smatra volonterom. Problematična je percepcija volontiranja i volontera unutar društva. Problem su pred sudovi koje pojedinci stvaraju. Problem je kapitalizam koji se toliko utkao u svakodnevni život da je ljudima jednostavno nepojmljivo to da netko nešto radi, a da nije plaćen za to. Problem je to da ljudi zaboravljaju na dobru volju, slobodnu volju. Problem je da ljudi prolaze jedni pored drugih ne mareći jedni za druge. Problem je što se ljudski altruizam izgubio negdje tokom vremena, a zamijenio ga je čisti egoizam. Problem je ubrzani svijet u kojem danas živimo, potrošačko društvo koje nas gura naprijed ne dajući nam da se osvrćemo sa strane. No, problemi postoje upravo zato da

⁴ Begović, *O volontiranju i volonterima/kama*, str. 8.

⁵ <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/298299.html> - Članak 3.

⁶ <http://www.volontiram.info/volon/index.html>

⁷ Vidović, *Dnevnik svakodnevnice: Volontiranje*, Zagreb, 2008, str. 1 (neobjavljeno).

bismo ih riješili. Kako!? Tako da jednom altruistu pokažemo njegovu nesebičnost, društvu razotkrijemo i druge dobiti volonterskog/neplaćenog rada, tako da zaustavimo ubrzanog pojedinca unoseći u njegov život dobru volju i dopuštajući mu da gleda sa strane. Tek onda kada većina bude dobru volju percipirala kao dio volontiranja i kao prvi korak ka volontiranju, onda će i samo volontiranje postati dio njihova svakodnevnog života.

3. VOLONTIRANJE U SVIJETU, EUROPI I HRVATSKOJ⁸

Volontiranje postoji otkada i sam ljudski rod, zbog ljudske potrebe da pomazemo jedni drugima. No pojava organiziranog volontiranja i dobrovoljnog rada veže se uz nauk kršćanske religije čija je jedna od glavnih vrijednosti „pomoć bližnjem“. Dakle, otuda je sve krenulo – crkvena udruženja, bratovštine, ženska društva, zaklade, neformalni oblici angažiranja stanovništva. Kasniji razvoj volonterskog rada veže se s razvojem civilnog društva i građanskih inicijativa, jer se svi ti sektori u svojim principima oslanjaju na načelo supsidijarnosti. Supsidijarnost je promovirala upravo Katolička Crkva, a ono je danas u suvremenim državama postala norma. Ono nalaže da se odgovornost odlučivanja mora svesti na što nižu razinu, čime brani manje entitete od intervencije većih, daje prednost lokalnim zajednicama te uspostavlja lanac entiteta između pojedinca i države. Ono potiče građane da budu aktivni građani na način da potiče izgradnju lokalne svijesti, samoinicijativnost građana te time razvija civilno društvo.

Institucionalizacija volontiranja započela je nakon I. svjetskog rata nizom akcija koje su pružale pomoć stradalima u ratu. Prvu međunarodnu grupu volontera organizirali su pacifisti Pierre Ceresole i Hubert Parris 1920. godine u Francuskoj. Obnavljali su selo Esne blizu Verduna koje je bilo razrušeno u I. svjetskom ratu. Ceresoleova glavna misija bila je izgradnja mira kroz zajednički rad, čime bi se uspostavili dobrosusjedski odnosi te bi se na taj način mogli spriječiti eventualni konflikti u budućnosti. Bazirajući se na toj ideji, nastaju tri glavne volonterske organizacije u svijetu koje postoje i danas:

- a) „Service Civil International“ – osnovana 1920. godine (Pierre Ceresole)⁹;
- b) „Youth Action for Piece“ – osnovana oko 1923. godine (Etienne Bach)¹⁰;
- c) „Union of International Associations“ – osnovana 1907. godine (Henri La Fontaine)¹¹.

⁸ Begović, *O volontiranju i volonterima/kama*.

⁹ http://www.sciint.org/history_of_sci.phtml.

¹⁰ http://www.yap.org/index.php?tab_id=4&link_id=51&link_pos=3.

Revolucionarne promjene koje je volontiranje uvelo u društvo bile su vezane uz principe funkcioniranja koji će do kraja 20. stoljeća postati osnove same civilizacije. To su otvorenost za oba spola, izbjegavanje vojne discipline i važnost vlastita izbora.

Do početka II. svjetskog rata međunarodni kampovi organizirani su u Švicarskoj, Lihtenštajnu, Engleskoj, Švedskoj, Španjolskoj, Norveškoj, Nizozemskoj i Italiji. Nakon rata situacija je bila slična onoj i nakon I. svjetskog rata – rekonstrukcija i obnova porušenih područja. 1948. godine UNESCO je osnovao Co-ordinating Committee of International Voluntary Service (CCIVS) – odbor koji je otada krovna organizacija svih volonterskih udruga. Njegova uloga je širenje iskustava i informacija te lobiranje boljih uvjeta za volontere. Također je odigrao i ključnu ulogu u uspostavljanju volonterskih organizacija u Istočnoj Europi te drugim kontinentima.

Nakon II. svjetskog rata porastao je broj pojedinaca koji nisu htjeli služiti vojsku te su odabrali „civilnu službu“ odnosno volonterski rad. Što je uvelike utjecalo na to da služenje vojnog roka prestane biti obavezno u zemljama Zapadne Europe, te vlade tih zemalja počinju uvidati važnost volonterskog društvenog rada i podupirati ga posebnim programima i financiranjem. A toga su svjesne i svjetske organizacije poput UN-a koji se u rješavanju svjetskih problema uvelike oslanja na volontere. Tako su 2000. godine na UN-ovom Milenijskom sastanku od strane svjetskih lidera definirani „Millennium Development Goals“ – osam ciljeva za borbu protiv siromaštva, gladi, bolesti, nepismenosti, uništavanja okoliša i diskriminacije žena. 2008. godine svjetski lideri su se ponovno sastali kako bi utvrdili što je dosad napravljeno po tom pitanju, postavili nove obaveze za postizanje ciljeva do 2015. godine i složili detaljan plan za ostvarivanje akcije¹². Svrha tih ciljeva jest da služe kao okvir za vlade, cjelokupni sustav UN-a, organizacije civilnog društva, privatni sektor, medije i znanost.

Tokom povijesti doneseno je nekoliko odluka, dokumenata, preporuka vezanih uz razvijanje i poticanje volonterskog rada:

- 1983. – Europski Parlament usvaja „Rezoluciju o volontiranju“ koja prepoznaje opću korisnost volonterskog rada.
- 1985. – Generalna Skupština UN-a prihvaća „Rezoluciju 40/212“ kojom proglašava 05. prosinac „Međunarodnim danom volontera“.
- 1990. – Vijeće Europe i Europska Komisija počinju raditi na volonterskim programima i poticanju mobilnosti volontera.

¹¹ <http://www.uia.be/node/77>.

¹² <http://www.un.org/millenniumgoals/>.

- 1994. – Odbor Ministarstva Vijeća Europe donosi „Preporuku o promicanju volonterskog servisa“; usvojena je 24. svibnja 1994.
- 1996. – Europska Komisija pokreće program „European Voluntary Service“ (EVS) kojim podržava dugoročno volontiranje mladih od 18 do 25 godina života.
- 1997. – Generalna Skupština UN-a prihvaća „Rezoluciju 52/17“ kojom 2001. godinu proglašava „Međunarodnom godinom volontera“.
- 2000. – Vijeće Europe donosi „Europsku Konvenciju o promociji međunarodnog dugoročnog volonterskog rada mladih“.
- 2001. – Vijeće Europe donosi „Preporuku 1496: Unapređenje statusa i uloge volontera u društvu“.
 - Međunarodni savez za volonterski rad donosi „Opću deklaraciju o volonterstvu“¹³.
- 2008. – Europska Komisija proglašava 2011. godinu „Međunarodnom godinom volontera“, kada se i obilježava se 10. godišnjica Međunarodne godine volontera, pa će i UN tim povodom organizirati brojne svečanosti obilježavanja¹⁴.

U Hrvatskoj se pak tradicija volontiranja također razvijala preko tradicionalnih običaja uzajamne pomoći, no i kroz razna dobrotvorna i humanitarna društva, političke stranke i organizacije samih građana. Bivša država Jugoslavija je imala jaku tradiciju radnih akcija koje su bile ključne za obnovu zemlje, te je glavna infrastruktura izgrađena upravo kroz te radne akcije. Dio akcija uključivao je međunarodnu razmjenu s ostalim zemljama komunističkog bloka. „Dobrovoljna vatrogasna društva“ su također bila jedan oblik volonterskog rada, zbog nemogućnosti potpunog angažmana države.

No u postsocijalističkim društvima i tranzicijskim zemljama, kao što je i bilo hrvatsko društvo, razvoj civilnog društva i podizanje aktivnosti građana u javnom životu mnogo su teži nego u onim društvima koja nemaju socijalističko nasljeđe. Taj proces također prati i mukotrpan put izgradnje tržišne ekonomije i društva, ali i sama promjena društvenog odnosa. Tako da Hrvatska u pogledu razvoja volonterstva uvelike kasni za ostatkom svijeta. Problem je što su građani tranzicijskih zemalja naviknuti na to da se problemi rješavaju na višim državnim instancama, pa čitava prilagodba na tržišno gospodarstvo zahtjeva korjenitu

¹³ <http://www.volontiram.info/volon/dek.html>.

¹⁴ <http://www.uzuvrh.hr/vijest.aspx?pageID=1&newsID=615>.

promjenu odnosa. Pojedinaac se stavlja u prvi plan, teži se izgradnji civilnog društva, sudjelovanju građana u donošenju odluka i poticanju na samoinicijativnost.

Početakom 90ih godina dobrovoljni rad je bio baziran na humanitarnim akcijama za pomoć žrtvama rata, stradalim područjima, izbjeglicama i prognanicima. U to vrijeme nastale su prve mirovne organizacije i inicijative koje se baziraju na volonterskom radu. U drugoj polovici 90ih godina dolazi do ekspanzije organizacija civilnog društva, te se one nakon 2000. godine razvijaju intenzivnije i slobodnije. Također je povećana informiranost građana i njihovo sudjelovanje u volonterskim programima i projektima, te je sve snažnije međunarodna suradnja.

2005. godine osnovana je radna grupa za izradu Nacrta prijedloga „Zakona o volonterstvu (NN 58/2007)“ pod vodstvom Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Zakon je izglasan u svibnju 2007. godine. Temeljem zakona donesena su dva pravilnika koja uvode neke novosti u svijet volonterstva:

- a) „Pravilnik o državnoj nagradi za volontiranje (NN 106/07)“¹⁵
 - 2007. godine nagradu za pojedinca dobila je Željka Marasović iz Trilja, a za organizirano volontiranje Udruga za rad s mladima „Breza“ iz Osijeka.
 - 2008. godine nagradu za pojedinca dobila je Ana Šimunčić iz Karlovca, a za organizirano volontiranje Dom za psihički bolesne odrasle osobe „Turnić“ iz Rijeke.
- b) „Pravilnik o sadržaju izvješća o obavljenim uslugama i aktivnostima organizatora volontiranja (NN121/07)“¹⁶.

Također je osnovan i Nacionalni odbor za razvoj volonterstva, koji je savjetodavno tijelo Vlade RH čiji je rad javan, te ono provodi mjere i aktivnosti s ciljem promicanja i daljeg razvoja volonterstva.

Kratka kronologija razvoja volonterskih organizacija u Hrvatskoj:

- 1996. – osnovana „Udruga MI-Split“¹⁷.
- 1998. – osnovan „Volonterski centar Zagreb“¹⁸.
- 1999. – osnovana „Udruga za razvoj civilnog društva SMART“¹⁹.
- 2003. – donesen „Nacionalni program djelovanja za mlade“

¹⁵ <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/329349.html>.

¹⁶ <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/340983.html>.

¹⁷ <http://www.udruga-mi.hr/>.

¹⁸ <http://www.vcz.hr/vcz/povijest-misija-i-vizija/>.

¹⁹ http://www.smart.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=29&Itemid=59.

- 2005. – osnovan „Volonterski centar Osijek“²⁰.
- 2007. – na snagu je stupio „Zakon o volonterstvu (NN 58/2007)“²¹.
- 2008. – osnovana „Hrvatska mreža volonterskih centara“²².
- Nacionalni odbor za razvoj volonterstva donosi „Etički kodeks volontera“²³.

4. PERCEPCIJA VOLONTERSKOG RADA U HRVATSKOM DRUŠTVU

Volonterski rad je najčešće potaknut od strane organizacija civilnog društva koje imaju specifične strukture komunikacijskih kanala i sistema odlučivanja – sistemi koji podupiru timski rad, ali i omogućavaju individualni razvoj. Kao što smo prethodno ustanovili, u Hrvatskoj postoje četiri udruge koje se striktno bave volontiranjem i koje zajedno čine Hrvatsku mrežu volonterskih centara. No generalno govoreći o volontiranju, možemo zaključiti da svaka nevladina i neprofitna organizacija civilnog društva objedinjuje jedan oblik volonterskog rada i u svojoj strukturi ima volontere kao svoje članove. Mnogo je udruga koje ne bi ni postojale da nema volontera. „Nitko im taj uloženi trud ne plaća. Ali oni na taj način stječu iskustvo, nova poznanstva i sve što rade mogu upisati jednoga dana u svoj životopis.“²⁴ Hrvojkja Begović razlikuje tri razine volonterskog rada²⁵:

- 1) osobni razvoj – koji znači učenje novih vještina, otkrivanje i razvijanje vlastitih potencijala, razvoj samokontrole, prihvaćanje odgovornosti, tolerancija u timskom radu, otkrivanje unutarnje motivacije, postizanje osjećaja korisnosti i potrebnosti, razvoj vlastitih vrijednosti, stjecanje radnog iskustva, prihvaćanje različitosti i drugih kultura, stjecanje novih prijateljstava.

Eto nekoliko izjava samih volontera:

- „Došla sam u Vukovar i pronašla obitelj, dom, prijatelje, ljubav, pronašla sam Toleranciju, Prihvaćanje i Poštovanje...“²⁶ (Magdalena Schrefel iz Beča).
- „... kako onda taj osjećaj zadovoljstva objasniti ljudima koji često pitaju kakve koristi imam od volontiranja?! Pa tko može platiti sve te osmijehe koje

²⁰ <http://www.osvolonteri.com/onama.php>.

²¹ <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/298299.html>.

²² <http://www.hmvc.net/hr/misija>.

²³ http://rvc-nwc.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2:etiki-kodeks-volontera&catid=1:dokumenti&Itemid=2.

²⁴ Vidović, *Dnevnik svakodnevnice: Volontiranje*, str.1.

²⁵ Begović, *O volontiranju i volonterima/kama*, str. 9.

²⁶ Begović, H., *Volonterski centar Zagreb: 1996-2006, prvih deset godina*, Volonterski centar Zagreb, Zagreb, 2007, str. 69.

dobijem zauzvrat??? Tko zna cijenu jednog hvala od osobe kojoj pomogneš?²⁷ (Dina iz Zagreba).

- „Moje najbolje iskustvo bilo je upoznati vas sve, a najgore izgubiti vas. I sve to u samo dva tjedna.“²⁸ (Elio iz Portugala, voditelj kampa).

2) rješavanje konkretnih problema – preko lokalnih ili globalnih volonterskih akcija. To može biti pružanje pomoći u područjima pogođenim prirodnim katastrofama, izgradnja ratom uništenih područja, obnova i uređenje javnih prostora, očuvanje prirodne kulturne i povijesne baštine, pomaganje u organizaciji kulturnih događaja i manifestacija, čišćenje i rad na zaštiti okoliša, rad s djecom i osobama s posebnim potrebama, promicanje ljudskih prava, pomoć starijim, nemoćnim osobama i siromašnima. Krajnji cilj svake od ovih akcija je doprinos općoj dobrobiti zajednice u kojoj se ta aktivnost odvija, te vidljiv i konkretan pozitivan pomak.

Ponovno nekoliko komentara volontera koji su obavljali neku od ovih aktivnosti:

- „Osim što sam se uvjerila da mogu žbukati kuću od gline, piliti drva, loviti ovce, ali i rakove i kuhati za dvadeset ljudi, bitnije je što sam jasnije spoznala odakle ja to dolazim, kako to žive drugi ljudi, je li sve baš tako kako mi se dosad činilo i ne bi li se možda i drukčije dalo provesti život.“²⁹ (Ana-Marija Vorih).
- „Bolje sam se upoznala s problemima slijepih i slabovidnih osoba, korištenjem pasa vodiča i pristupom prema osobama oštećenog vida.“³⁰ (Silvija Jurišić).

3) društveni razvoj – u smislu šire društvene razine. Kao doprinos razvoju samoinicijativnosti ljudi, razvijanju pozitivnog udruživanja te doprinos općoj demokratizaciji društva i osnaživanju civilnog društva. S jedne strane volonterske aktivnosti i djelatnosti unutar civilnog društva često nude rješenja za razvoj zajednice te mogu doprinijeti smanjenju nezaposlenosti. Dok s druge strane njeguju građanski aktivizam i odgovornost.

Iskustva volontera:

²⁷ <http://www.vcz.hr/volonteri/crtice-iz-volonterskog-zivota/kak-sam-postala-volonterka/>.

²⁸ <http://www.facebook.com/home.php?ref=home#/topic.php?uid=28592410521&topic=5076>.

²⁹ Begović, *Volonterski centar Zagreb: 1996-2006, prvih deset godina*, str. 46.

³⁰ Begović, *Volonterski centar Zagreb: 1996-2006, prvih deset godina*, str. 46.

- „Jedno od najvažnijih iskustava koje sam ovdje doživjela jest ono da kad želim da se nešto dogodi, moram sama poduzeti sve da se to i ostvari, moram se mrdnuti podalje od onog raširenijeg pasivnog stava prema aktivnostima i stvaranju.“³¹

U hrvatskom društvu, a tako i u svim ostalim društvima, postoji nekoliko oblika volonterskog rada. Prvenstveno možemo govoriti o formalnom i neformalnom obliku volontiranja; gdje je neformalan oblik označen kao „svaka vrsta dobrovoljne pomoći drugoj osobi koja se ne odvija unutar organizacije ili institucije, nego je povremena i spontana“³². A formalno je pak „organizirano u okviru organizacija civilnog društva ili institucija, te ima određenu strukturu, ciljeve, vrijeme trajanja, vrste aktivnosti i očekivane rezultate“³³. Prema ovome možemo reći da je neformalan oblik volontiranja nešto što većina nas svaki dan radi. A to je upravo ono na što sam se osvrnula na samom početku teksta i kroz Dnevnik svakodnevnice. Mislim da je neformalan oblik baza i početak kretanja prema formalnom volontiranju. Pojedinaac koji će se odlučiti volontirati je osoba koja u svakodnevnom životu njeguje vrijednosti volontiranja, a to su pomaganje i briga za dobrobit drugih, djelovanje zbog toga što drugi prepoznaju doprinos, društvena interakcija, rješavanje problema, samopoštovanje, razvoj karijere, razumijevanje i zaštita³⁴.

Od formalnih oblika volonterskog rada razlikujemo njih pet:

- 1) Volontiranje u organizacijama civilnog društva ili društvenim institucijama.
- 2) Povremeno volontiranje na društvenim i kulturnim događajima.
- 3) Kratkoročno volontiranje – volontiranje međunarodnog karaktera jer uključuje suradnju stranih i lokalnih volontera. Organizirano je u obliku dvotjednog kampa gdje su svi volonteri smješteni na isto mjesto obavljajući određenu aktivnost, posao, rad. Najčešće je to oko petnaestak volontera, te je naglasak na tome da su svi volonteri iz različitih zemalja kako bi se ostvario taj interkulturalni naglasak. Ovaj oblik volontiranja naročito je koristan zatvorenim zajednicama koje otvara prema novim načinima rada i života te daje dobar poticaj za daljnji angažman.
- 4) Dugoročno volontiranje međunarodnog karaktera – razmjena mladih volontera putem EVS programa (koji sam već spomenula) Europske Komisije ili preko međunarodnih organizacija „Service Civil International“, „Youth Action for Piece“ i „InterCultural

³¹ Begović, *Volonterski centar Zagreb: 1996-2006, prvih deset godina*, str. 70.

³² Begović, *O volontiranju i volonterima/kama*, str. 16.

³³ Begović, *O volontiranju i volonterima/kama*, str. 16.

³⁴ Begović, *O volontiranju i volonterima/kama*, str. 23.

Youth Exchange“. Projekti traju tri, šest, devet ili dvanaest mjeseci, a omogućavaju mobilnost, radno i životno iskustvo, učenje jezika i kulture.

- 5) Korporativno volontiranje – novi oblik društveno odgovornog poslovanja koji obuhvaća volonterski angažman zaposlenika neke tvrtke. Ovakvo volontiranje se odvija unutar radnog vremena zaposlenika i u organizaciji tvrtke u kojoj rade. Riječ je o pružanje ekspertize pro bono na korist neprofitnog sektora ili pojedinca. Zaposlenici volontiraju u socijalnim akcijama koje nisu usko povezane s njihovim područjem rada, no odgovaraju na aktualnu potrebu zajednice. Zaposlenik volonter zauzvrat dobiva dašak svježeg zraka u prosječni radni tjedan, te timski duh i osjećaj da radi za tvrtku koja djeluje na dobrobit zajednice. U Hrvatskoj ga promoviraju podružnice stranih kompanija. Na primjer: „U subotu 22.11. Volonterski centar Zagreb će zajedno sa djelatnicima kompanije Coca Cola d.o.o. sprovesti akciju uredjivanja dvorista Centra za odgoj i obrazovanje Slava Raškaj u Ilici 83 i Osnovne škole Lovro pl. Matačić (u Folnegovićevom naselju). U toku akcije planiramo pocistiti dvoriste od lisca, ofarbati klupice i zasaditi sadnice.“³⁵. „Volonterski centar Zagreb“ na ovom obliku volontiranja radi od 2007. godine.

Volontiranje u Hrvatskoj postoji svega petnaestak godina te je kroz taj period mnogo toga postignuto zahvaljujući društveno osviještenim pojedincima. U početku ih je bilo svega nekoliko, no kroz godine taj se broj sve više povećavao. Zaposlenici „Volonterskog centra Zagreb“ kažu kako je interes medija i institucija sve veći otkako je izglasan Zakon o volonterstvu, čime su sami volonteri u boljoj poziciji jer se više govori o njima, a time ih se više cijeni i poštuje. Također kažu da se pojedinci najčešće javljaju iz razloga što žele sudjelovati na Međunarodnim volonterskim kampovima, što im je ujedno i prvi korak u volonterskom svijetu. Pojave se s željom da putuju, upoznaju nove kulture i ljude, a zatim se ta želja pretvori u nešto više – u želju da volonterstvo bude dio njihove svakodnevnice. Naravno to nije uvijek slučaj, no u često jest. Problem hrvatskog društva jest taj što ne postoji svijest o volontiranju i što se ljudi stalno zapitkuju „zašto bi netko radio džabe!?“; no ako se uspije doprijeti do svijesti jedne osobe vjerojatno će se uspjeti doprijeti i do druge. To je nada volonterskih centara.

³⁵ <http://www.vcz.hr/info-pult/novosti-i-dogadjanja/vcz-i-coca-cola-pozivaju-na-akciju/>.

5. BUDUĆNOST VOLONTIRANJA U HRVATSKOM DRUŠTVU

U zadnjih par godina vidljiv je napredak volonterstva u Hrvatskoj, no pitanje je koliko će se uistinu fenomen volontiranja uspjeti utkati u svijest hrvatskih građana i samo društvo.

Kapitalizam je danas glavna odrednica većine društava. Svijet se gleda kroz materijalna dobra, ljudi su usmjereni uglavnom na sebe same. Velik dio pojedinaca danas ne zarađuje da bi preživjeli, već zarađuju da bi potrošili zarađeno na materijalne stvari. Svakodnevno se razmišlja o tome kako što brže zaraditi i još brže potrošiti. Neki čak i rade za novac koji su već odavno potrošili. Slobodno vrijeme će radije provesti u šoping centrima, nego da čine nešto za dobrobit drugih. No nije sve tako crno. Uvijek postoji ona mala masa ljudi koji imaju svijest i koji se trude poboljšati društveno stanje. To su u svakom pogledu volonteri. Ako su dosad uspješni napraviti sve ovo prije spomenuto, onda nema sumnje da će u budućnosti biti barem približno. Naravno, uvijek postoji mogućnosti za padove kao i za uspone, no uz ustrajnost, dobru volju i optimizam svaka muka se može prevladati.

Ono što je dobar pokazatelj napretka u hrvatskom društvu jest upravo taj najnoviji oblik volontiranja – korporativno volontiranje; jer je to direktan ulaz volontiranja u potrošački svijet. Zaposlenicima se doslovce na pladnju nudi dobrotvoran rad. Pruža im se mogućnost da umjesto odlaska na izlet odrade neku volontersku akciju. Naravno nitko ih ne sili na to, već je to ponuda koju oni mogu prihvatiti ili odbiti. Odbit će jednom, dvaput, triput, možda i više, ali jednom će pristati jer će ih priče i iskustva njihovih kolega namamiti. Zasad je ovakav oblik volontiranja najmanje zastupljen u hrvatskom društvu, no vjerojatno će se s vremenom broj povećati. Korporativno volontiranje je na zapadu prisutno već dugo i upravo je to razlog zašto ga u Hrvatskoj zasad promoviraju samo podružnice stranih kompanija.

Također je bitno naglasiti da volontiranje ima i ekonomsku vrijednost. „U Velikoj je Britaniji 'Institut za istraživanje volontiranja' na temelju provedenih istraživanja i ekonomskih procjena objavio podatke da se od uloženi 400 milijuna funti državi u vidu ekonomske vrijednosti volonterskog rada i njegovih rezultata vraća čak 12 milijardi funti, što znači da je odnos uloženi i vraćeni sredstava 1:30! Kao što navode u zaključku svog istraživanja, te brojke ne govore samo o enormnoj ekonomskoj vrijednosti volontiranja, nego i o važnosti ulaganja državnih sredstava kako bi se volonterski programi i projekti kvalitetno ostvarili. Većina zapadnoeuropskih zemalja u njihovih vlada tu je važnost već prepoznala.“³⁶. Hrvatska i njena vlada je prije dvije godine počela prepoznavati tu važnost izglasavši „Zakon o volonterstvu“, tako da situacija definitivno ide na bolje. U „Volonterskom centru Zagreb“ doznala sam da se

³⁶ Begović, *O volontiranju i volonterima/kama*, str. 17.

čak kreće s inicijativom da se volonterski rad počne vrednovati u bruto društvenom proizvodu, što je također velik doprinos.

Koliko vidimo stvari idu naprijed i na bolje. Volonterstvo svakim danom u svakom pogledu sve više napreduje upravo iz razloga što država i građani polako počinju uviđati da je za stvaranje boljeg sutra potreban napor obje strane. Razvoj civilnog društva tu igra ključnu ulogu. Volonteri su sve više potrebni društvu, i to u svim segmentima – od najbizarnijih inicijativa do organiziranih aktivnosti. Aktivnost je vrlina koja se danas poštuje i traži. Danas možda samo čitamo i slušamo o aktivnoj ulozi drugih, a sutra nas možda baš ti drugi potaknu da i mi nešto napravimo. Bitno je da mi sami uvidimo kako ako želimo da se nešto dogodi, moramo imati inicijativu i poduzeti sve što je u našoj moći da to ostvarimo, ma koliko god nam se to na prvi pogled činilo uzaludnim. Jer sve velike stvari su proizašle iz malih ideja. Ovaj tekst je također pokušaj doprinosa tome, boljoj budućnosti volonterstva u hrvatskom društvu.

POPIS LITERATURE:

1. Begović, H., *O volontiranju i volonterima/kama*, Volonterski centar Zagreb, Zagreb, 2006.
2. Begović, H., *Volonterski centar Zagreb: 1996-2006, prvih deset godina*, Volonterski centar Zagreb, Zagreb, 2007.
3. Vidović, T., *Dnevnik svakodnevnice: Volontiranje*, Zagreb, 2008 (neobjavljeno).
4. Vidović, T., zabilješke s predavanja i seminara na kolegiju „Teorije svakodnevice“ (akademska godina 2008/2009, zimski semestar).
5. URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/298299.html>
6. URL: <http://www.volontiram.info/volon/index.html>
7. URL: http://www.sciint.org/history_of_sci.phtml.
8. URL: http://www.yap.org/index.php?tab_id=4&link_id=51&link_pos=3.
9. URL: <http://www.uia.be/node/77>.
10. URL: <http://www.un.org/millenniumgoals/>.
11. URL: <http://www.volontiram.info/volon/dek.html>.
12. URL: <http://www.uzuvrh.hr/vijest.aspx?pageID=1&newsID=615>.
13. URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/329349.html>.
14. URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/340983.html>.
15. URL: <http://www.udruga-mi.hr/>.
16. URL: <http://www.vcz.hr/vcz/povijest-misija-i-vizija/>.
17. URL:
http://www.smart.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=29&Itemid=59.
18. URL: <http://www.osvolonteri.com/onama.php>.
19. URL: <http://www.hmvc.net/hr/misija>.
20. URL: http://rvc-nwc.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2:etiki-kodeks-volontera&catid=1:dokumenti&Itemid=2.
21. URL: <http://www.vcz.hr/volonteri/crtice-iz-volonterskog-zivota/kak-sam-postala-volonterka/>.
22. URL:
<http://www.facebook.com/home.php?ref=home#/topic.php?uid=28592410521&topic=5076>.
23. URL: <http://www.vcz.hr/info-pult/novosti-i-dogadjanja/vcz-i-coca-cola-pozivaju-na-akciju/>.